

HZ. MUHAMMED'İN EVLİLİK HAYATINDA TEK EŞLİ OLDUĞU DÖNEMLER PROPHET MUHAMMAD'S MONOGAMOUS LIFE

RIZA SAVAŞ

PROF. DR.

DOKUZ EYLÜL Ü. İLAHİYAT FAK.

ÖZET

Hz. Muhammed ve evlilik hayatı denince hemen onun çok eşliliği gündeme gelir. Hâlbuki onun evlilik hayatı yaklaşık olarak otuz sekiz yıldır. Bu sürenin yirmi dokuz yıllık kısmında o tek eşli olarak yaşadı. İslam'ın geldiği çağda evlilikle ilgili konularda ciddi yanlışlıklar vardı. Bunlar gelen sure ve ayetlerle düzeltilmeye çalışıldı. Bu cümleden olarak bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi konusu da ciddi haksızlıklara ve zulümlere yol açıyordu. Kur'an, bu konuda yapılan haksızlıklara ve erkeğin bencilliğine, adalet ilkesinden hareketle dikkat çekti. Hz. Hatice ile mutlu bir evlilik hayatı kuran Hz. Peygamber'in, bu evliliği gerçekleştirmesiyle hem huzur ve mutluluğu yakaladığı hem de ekonomik sıkıntılardan kurtulduğu anlaşılmaktadır. Siyer ve tarih yazarları, Hz. Hatice'nin ölümü üzerine Mekkeli inanmayanların, Hz. Peygamber'e karşı basıklarını artırdıkları konusunda hemfikirdirler. Hz. Hatice ile geçirdiği yirmi beş yıllık evlilik hayatında Hz. Peygamber hiçbir olumsuzluk yaşamamıştır. Sonraki dönemde Hz. Peygamber'in eşleriyle yaşadığı problemleri bu dönemde görmüyoruz.

Hz. Hatice'nin ölümünden birkaç gün sonra Hz. Peygamber, Sevde ile evlendi. Hz. Peygamber, Sevde ile evlendikten sonra yaklaşık dört yıl Hz. Hatice ile olduğu gibi tek eşli bir hayat yaşadı. Hicretin ikinci yılında Hz. Aişe ile evleninceye kadar Hz. Peygamber'in aile hayatıyla ilgili problemlerle karşılaşmadığını söyleyebiliriz. Hicretin ikinci yılından sekizinci yılına kadar çok eşli olduğu dönemde Hz. Peygamber, artık aile içi problemlerle de uğraşmak zorunda kalmıştır. Mevcut kaynaklardan anladığımızı göre, Hz. Peygamber, Hz. Hatice ile evli olduğu zaman diliminde olduğu gibi Sevde ile evli olarak yaşadığı tek eşli dönemde de hiçbir olumsuz durumla karşılaşmamıştır. Tek eşli olduğu dönemde Rasulullah'ın ailesinde huzur, sükûn, sevgi ve mutluluk hâkimdir. Buna göre Kur'an'ın istediği ailede huzur, sükûn, sevgi, fedakârlık, rahmet ve mutluluk Hz. Peygamber'in tek eşli olarak yaşadığı Hz. Hatice ve Hz. Sevde ile evli olduğu dönemde yaşanmıştır diyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Tek eşlilik, çok eşlilik, Hz. Hatice, Hz. Sevde, Ailede Huzur.

Giriş

Çağımızda Hz. Muhammed'in evlilik hayatı gündeme geldiği zaman, hemen onun çok eşliliği öne çıkarılıp konu bu çerçevede incelenmeye, irdelenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Hâlbuki Hz. Peygamber otuz sekiz yıllık evlilik hayatının sadece son dokuz senesini çok eşli olarak geçirmiştir. Onun tek eşli olarak yaşadığı yaklaşık yirmi dokuz yıllık süre üzerinde yeteri kadar durulmamaktadır. Bu makalede Hz. Peygamber'in tek eşli olarak yaşadığı bu dönem ele alınacaktır.

Hz. Muhammed'e gelen vahiy, evlilik konusuna yeni bir bakış açısı getirdi. İnsanın yaratılışıyla ilgili daha önceki inanç, anlayış ve yaratılış hikâyelerinde kadının aşağılanması çağrıştıran ifadeler yer almaktaydı. Kur'an, imkânlar ölçüsünde bu bakış açısından uzak, kadın ve erkeğin yaratılıştaki eşit özelliklere sahip olduklarını ifade etti. Konuyla ilgili ayetleri böyle yorumlayabileceğimiz kanaatindeyim. Kadınlarla ilgili ayetlerin önemli bir bölümü evlilik ve sonrasıyla ilgili konulardadır. Bu konularda kadına önemli haklar^[1] verildiği anlaşılmaktadır. Aile hayatıyla ilgili, başta en-Nisâ ve et-Talak suresi olmak üzere Kur'an'ın değişik yerlerinde geniş açıklamalar bulunmaktadır.

Kadın ve erkeğin yan yana gelerek kurdukları aileyi yeni bir zemine yerleştiren Kur'an, "Zevc" kelimesini hem evli erkek ve hem de evli kadın için kullanmaktadır. Türkçeye "Eş" olarak çevrilen "Zevc" kelimesi, lügatlerde ayakkabı örneği ile anlatılmaya çalışılmıştır.

Kur'an'da kadınla erkeğin hayatlarını belli şartlarla birleştirme akdi olan evlilik^[2] emredil-

[1] Bazı örnekler için bkz. el-Bakara (2), 221, 228-237, 241; en-Nisâ (4), 19, 20, 22, 23, 25.

[2] Süleyman Ateş, "Kur'an'ı Kerim'de Evlenme ve Boşanma ile İlgili Ayetlerin Tefsiri", A.Ü.İ.F.D., XXIII, Ankara 1978, s. 221.

mektedir: “...Size helâl olan kadınlarla evlenin...”^[3] ve “Bekârlarınızı evlendirin...”^[4]

Kur’ân’a göre, kişinin kendi cinsinden biriyle hayatını paylaşıp evlenmesi, insanın huzûra (sükûn) kavuşmasını, sevginin ve dostlukların artmasını sağlar. Elbise ile vücudun bütünleşmesi gibi, ailede kadın erkeği, erkek de kadını tamamlayan bir bütünü oluştururlar.^[5]

“Dünya bir geçimden ibarettir. Bu geçim dünyasının en güzel nimeti de iyi bir kadındır”^[6] diyen Hz. Peygamber, gençlere de; “Gençler! Sizden gücü yeten evlensin, bu, gözü harama karşı korur ve namusu muhafaza eder. Evlenmeye gücü yetmeyen de oruç tutsun, çünkü oruç, şehveti kırar”^[7] diye hitap eder. Yine o; “Nikâh benim sünnetimdir. Sünnetimi yapmayan benden değildir”^[8] diye buyurmaktadır.

Bu genel ifadelerin yanında Hz. Peygamber’in, evlenmesi gereken insanları bizzat evliliğe teşvik ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim onun, Akkâf b. Vedâa (عكاف بن وداعة) el-Hilâlî’yi evlenmesi için ikaz ettiği^[9] ve Câbir b. Abdullah’a, bakire bir kadınla evlenmeyi tavsiye ettiği rivayet edilmektedir.^[10]

İslam’ın geldiği çağda evlilikle ilgili konularda ciddi yanlışlıklar vardı. Bunlar gelen sure ve ayetlerle düzeltilmeye çalışıldı. Bu cümleden olarak bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi konusu da ciddi haksızlıklara ve zulümlere yol açıyordu. Kur’ân, bu konuda yapılan haksızlıklara ve erkeğin bencilliğine, adalet ilkesinden hareketle dikkat çekti.

Hz. Peygamber’in nübüvvetinin başladığı sıralarda, Arap yarımadasında bitip tükenmek bilmeyen savaşların, geride pek çok yetim kız ve dul kadın bıraktığı anlaşılmaktadır^[11]. Toplumda var olan bu probleme çözümler getiren Kur’ân, yetim kızlara ve dul kadınlara zulüm yapılmamasına dikkat çekmiştir: “Eğer yetimler hakkında adaleti yerine getiremeyeceğinizden korkarsanız, size helal olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder alın. Onlar arasında adaleti yapamayacağımızdan korkarsanız bir tane alın yahut sahip

[3] en-Nisâ (4), 3.

[4] en-Nûr (24), 32.

[5] el-Bakara (2), 223, er-Rûm (30), 21, es-Secde (41), 11; Mukâtil b. Süleyman b. Beşir el-Ezdî, el-Vucûh ve’n-Nezâir, Bayezit Umûmî Kütüphanesi, Tasnif No: 29.7.2.: 927 (eski kayıt: 561), vr. 18b; Yahya b. Sellâm, et-Tesârif, Tunus 1990, s.119.

[6] İbn Hanbel, Musned, I, 378; Muslim, Sahîh, II, 1090 (Redâ, 17/64).

[7] Muslim, a.g.e., II, 1018 (Nikâh, 1/1), İbn Mâce, Sunen, I, 592 (Nikâh, 1/1845).

[8] İbn Mâce, a.g.e., I, 592 (Nikâh, 1/1846).

[9] İbn Abdirabbih, el-İkdu'l-Ferîd, VII, 76.

[10] el-Buhârî, Sahîh, VI, 120 (Nikâh, 10).

[11] Cahiliye devrinde, Eyyâmü'l-Arap dediğimiz savaşların eksik olmadığı anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber devrinde de savaşlar devam eder ve geride dul kadınlar ve yetim kızlar kalır. Bkz. İbn Hişâm, es-Sîre, III, 217.

olduğunuz cariyelerle yetinin. Haksızlık etmemeniz için en uygun olan budur.”^[12] Bu ayetin tefsirini, Hz. Âişe, talebesi ve yeğeni Urve’ye şöyle açıklar: Bu ayetle kişinin, güzelliğine ve malına rağbet ettiği koruması (velâyeti) altındaki yetim bir kızla, diğer kadınlara verilen mehri vermeden evlenmeye kalkması yasaklanmıştır^[13].

Görüldüğü gibi bu ayetin maksadı erkeğin kaç kadınla evleneceğini belirlemek değil, yetimlere yapılan zulmü ortadan kaldırmaktır. Ancak Şia ve Zahirilerin dışında İslâm âlimlerinin, bu ayetten İslâm’ın bir erkeğe dörde kadar kadınla evlenme müsaadesi verildiğini anladıkları kaydedilmektedir^[14]. Bununla beraber, esas olanın tek eşlilik olduğu, çünkü tek eşliliğin, Kur’ân’ın beyan ettiği sevgi, huzur ve rahmeti^[15] getirdiği ifade edilerek çok eşliliğin geçici bir durum olduğu ve çok ağır şartlara bağlandığı zikredilmektedir^[16]. Yukarıdaki ayetten, çok eşliliğin en önemli şartlarından birinin “eşler arasında adaleti yerine getirmek” olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Başka bir ayette de çok eşli bir erkeğin istese de eşleri arasında adaleti yerine getiremeyeceği belirtilmiştir.^[17] Buna göre Kur’ân, bizi tek eşliliğe yönlendirmektedir.

Cahiliye devrinde erkeğin, istediği kadar kadınla evlendiği anlaşılmaktadır. İslâm’ın bunu sınırlandırdığı ve birden çok kadınla evlenmenin, yerine getirilmesi çok güç bir fiil olduğuna işaret ettiği^[18] ve bunu adalete ve diğer bazı şartlara bağladığı açıktır^[19].

Hz. Peygamber’in adalet konusunda çok titiz davrandığı ve iki eşi olan bir erkeğin adil davranmaması halinde kıyamette bir tarafı düşmüş olarak geleceğini söylediği rivayet edilmektedir^[20].

Hz. Ali, Hz. Peygamber’in kızı Fatıma ile evli iken Ebû Cehil’in kızı el-Avrâ^[21] ile de evlenmek ister. Bu konuda Hz. Peygamber’le istişare edilir, o, buna müsaade etmez ve “...Ancak Ebû Talib’in oğlu kızımı boşar ve onların

[12] en-Nisâ (4), 3.

[13] El-Buhârî, Sahîh, III, 112, 193-194 (Şirket, 7, Vesâyâ, 21), VI, 116, 117, 123 (Nikâh, 1, 16); İbn Kuteybe, Te’vîlu Muşkili’l-Kur’ân, 72; el-Vâhidî, Esbâbu’n-Nuzûl, 95.

[14] Süleyman Ateş, “Kur’ân’ı Kerim’de Evlenme ve Boşanma İle İlgili Ayetlerin Tefsiri”, 227, 229.

[15] er-Rûm (30)/21, es-Secde (41)/11.

[16] Bkz. Muhammed Reşid Rıza, Tefsîru’l-Kur’âni’l-Hakîm, Mısır 1366 h., IV, 350.

[17] en-Nisâ (4), 129.

[18] en-Nisâ (4), 129; İbn Ebî Şeybe, Musannaf, IV, 233.

[19] Mukâtil b. Süleyman, Tefsîr, Süleymaniye Kütüp. Hamidiye 58, vr. 67a; ez-Zemahşerî, Tefsîr, I, 496; Derveze, Tefsîr, IX, 13; Seyyid Kutup, Fi Zilâl, III, 66-72.

[20] et-Tirmizî, Sunen, III, 447 (Nikâh, 42).

[21] Bu kızın isminin Cuveyriyye olduğu da zikredilmektedir. Bkz. İbn Sa’d, et-Tabakât, VIII, 262; İbn Hacer, el-İsâbe, IV, 257.

kızlarıyla bundan sonra evlenir” der. Bu rivayetle ilgili yorum yapanlar, bu evliliğin haram olmadığına ve Hz. Peygamber'in kızı ile Allah'ın düşmanının kızının bir arada bulunmasının sakıncalarına dikkat çekmişlerdir^[22]. Bu yorum bize göre tutarlı değildir. “Hz. Ali, Ebu Cehil'in kızı ile değil de bir başka kızla evlenmek isteseydi Hz. Peygamber buna müsaade ederdi” şeklinde bir düşünce ile yapılan bu yoruma katılmıyoruz. Çünkü Hz. Peygamber, bekârları evlendirmeye teşvik ederken, onun, evli erkekleri ikinci bir eş almaya yönlendirdiği bir iki örnek bulunmaktadır. Eğer Hz. Peygamber'in Hz. Ali'nin ikinci bir hanımla evliliğine karşı çıkması, adayın Ebu Cehil'in kızı olmasıyla ilgili olsaydı, Hz. Ali, Hz. Fatıma'nın üzerine başka bir kadınla evlenirdi. Halbuki Hz. Ali, Hz. Fatıma'nın ölümünden sonra çok eşli bir hayatı tercih edip hür kadınlarla evlendiği gibi cariyele de edindi. Hz. Peygamber'in, Hz. Ebubekir'i Esmâ bint Umeyyâ'le evlenmeye teşvik etmesi ve Dumetü'l-Cendel'i hakimiyet altına almaya gönderdiği komutanın oranın hakiminin kızıyla evlenmesini istemesi ile ilgili rivayetler, o günkü şartlar ve özel bazı durumlar çerçevesinde değerlendirilmelidir.

İslâm Tarihinde birden çok kadınla evlenen erkeklerin tamamının, adaleti yerine getirerek kadınların haklarına tecavüz etmeden bu ruhsatı kullandıklarını söyleyebilmek hemen hemen mümkün değildir. Bazı erkeklerin, sayısı yüzlere varan kadınla evlenip ayrılmaları^[23], onların bu konuda kadınların haklarına tecavüz ettiklerini ve ruhsatı kullanmada aşırı davrandıklarını ifade eder.

1. Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile Evlenmesi

Hız. Muhammed, yirmi beş yaşlarına geldiği sıralarda Hatice bint Huveylid b. Esed b. Abduluzza b. Kusay ile evlendi. İki evlilik yapmış ve yirmi sekiz yaşlarında^[24] dul kalmış olan Hız. Hatice'nin Mekke'nin zenginlerinden biri olduğu ve bu sıralarda Hız. Muhammed'in ise ekonomik sıkıntılar içinde

[22] İbn Hanbel, Fedâilü's-Sahâbe, II, 755; el-Buhârî, Sahîh, IV, 47, 48, 212, 213 (Humus, 5, Fezâilü's-Sahâbe, 16), VI, 158 (Nikâh, 109); Ebû Dâvud, Sunen, II, 558 (Nikâh, 13/2071); el-Belâzurî, Ensâbu'l-Eşrâf, I, 403, 404; İbnu'l-Esîr, Usdu'l-Ğâbe, VII, 56.

[23] el-İsbehânî, el-Eğânî, XVI, 86.

[24] Hız. Hatice'nin Hız. Muhammed'le evlendiği sırada yirmi sekiz yaşlarında olduğu rivayeti bize Arapların nesebi konusunda uzman olduğu anlaşılın ve bu konuda kitaplar yazmış olan Hişâm b. Muhammed b. es-Saib el-Kelbi'den nakledilmektedir. İbn Sa'd, et-Tabakât, VIII, 16-17. Süleyman Tülücü “Kelbi”, Hişâm b. Muhammed ” DİA, yıl: 2002, cilt: 25, sayfa: 204-205.

bulunduğu anlaşılmaktadır^[25]. Hz. Hatice'nin, Şam'a Kureyş kervanı içinde erkeklerinkine eşit mal gönderdiği zikredilmektedir^[26].

Hz. Hatice ile mutlu bir evlilik hayatı kuran Hz. Peygamber'in, bu evliliği gerçekleştirmesiyle ekonomik sıkıntılardan kurtulduğu zikredilmektedir^[27]. Evlendikten sonra Hz. Hatice'nin evine yerleşen ve Medine'ye hicret edinceye kadar bu evde oturan^[28] Hz. Peygamber'in, o günün Arap geleneği göz önüne alınarak, eşinin mallarının idaresini üzerine aldığı söylenebilir. Nitekim Cahız, Hz. Muhammed'in, Hz. Hatice'nin koyun sürülerini idare ettiğini kaydeder^[29].

Hz. Peygamber'in Hz. Hatice'den Kasım ve Abdullah isminde iki oğlu, Zeyneb, Rükayye, Ümmü Külsüm ve Fatıma isminde dört kızı oldu.

İlk vahiy geldiği zaman, Hz. Peygamber'in durumundaki değişikliği fark eden Hz. Hatice, onunla yakından ilgilenir ve gereken her yardımı yaparak bu sıkıntılı devrelerde ona yardımcı olur^[30]. Bu dönemde bir gün Hz. Peygamber, eşine; "Ey Hatice bana ne oluyor? Gerçekten ben canımdan korktum." der ve başından geçenleri anlatır. Hz. Hatice ona; "Öyle deme, sevin, Allah'a yemin ederim ki, Allah seni hiçbir zaman utandırmaz. Yine Allah'a yemin olsun, sen akrabaları gözetir, doğru söyler, güçsüzlerin yükünü yüklenir, kazandırır, misafiri ağırlar ve doğruların yardımcısı olursun" diyerek kocasına güvenini, daha işin başında ortaya koyar^[31].

Hz. Hatice'nin İslâm'ı kabul eden ilk kişi olduğu kesindir^[32]. Kur'an'da, kocasına inanmayan kadınların zikredilmesi^[33] ve ekonomik yönden Hz. Hatice'nin kocasına bağımlı olmaması, onun, İslâm'ı sadece Hz. Peygamber'in eşi olduğu için kabul etmiş olabileceği ihtimalini ortadan kaldırır.

Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'i yakinen tanıması, yalan söylemeyeceğine inanması, semâvî dinler hakkında bilgisine güvendiği amcasının oğlu Varaka

[25] İbn Sa'd, et-Tabakât, I 129-132, VIII, 14-18.

[26] İbn Sa'd, et-Tabakât, I, 131; el-Kettânî, Muhammed b. Cafer, et-Terâtibu'l-Hidâriyye, Fas, b.t.y., II, 26.

[27] ed-Duhâ (93)/8.

[28] el-Halebî, İnsânü'l-Uyûn, I, 101.

[29] el-Cahız, Ebû Osmân Amr b. Bahr, el-Kitâbu'l-Heyevân, Mısır 1969, V, 509. Hz. Peygamber'in süt annesi Halime, geçim darlığı sebebiyle Mekke'ye oğlu Peygamber olmadan önce, geldiği zaman Hz. Hatice'nin, ona yirmi veya daha çok koyun ve birkaç tane de deve verdiği rivayet edilmektedir. Bkz. el-Halebî, a.g.e., I, 168.

[30] El-Belâzurî, Ensâb, I, 106.

[31] el-Buhârî, Sahih, VI, 88 (Tefsîr, 96); Muslim, Sahih, I, 41 (İmân, 73/252).

[32] İbn İshak, Sîre, 120; İbn Sa'd, et-Tabakât, VIII, 16-17; Ebû Zur'a, Abdurrahman b. Amr b. Abdillâh b. Safvân, Târîh, b.y.y., b.t.y., I, 490.

[33] et-Tahrîm (66)/10.

b. Nevfel'in^[34], onun peygamber olduğunu söylemesi^[35] ve Mekkeli inanmayanların peygamberlik dışında ona isnat ettikleri sihirbazlık^[36], şâirlik^[37] ve delilik^[38] gibi özellikleri taşımadığını bilmesi onun İslâm'ı kabul etmesinin en önemli sebepleri olarak kabul edilebilir.

Hız. Hatice İslâm'a girdikten sonra, onun Hız. Peygamber'den olan kızları, Zeyneb, Rükayye, Ümmü Kulsum ve Fâtıma da Müslüman olmuştur^[39]. Diğer taraftan Hız. Hatice'nin önceki kocası 'Atık b. 'Âiz b. Abdullah'tan olan kızı Hind de, İslâm'a girer^[40]. Yine Hız. Hatice'nin yeğeni Umeyme'nin ve kızının Müslüman oldukları rivayet edilmektedir^[41].

Bazı siyer yazarları, Hız. Hatice hakkında "Hatice, İslâm'ın gerçek yardımcısı idi. Hız. Peygamber onun yanında huzura kavuşurdu" der^[42].

Vahiy meleği Cebrâil'den abdest almayı ve namaz kılmayı öğrenen Hız. Peygamber'in, bu öğrendiklerini eşi Hız. Hatice'ye öğrettiği anlaşılmaktadır^[43]. Hız. Hatice'nin, Hız. Peygamber'le beraber Kâbe'de ve Kâbe dışında namaz kıldığı rivayetini^[44] de burada ifade etmeliyiz.

Peygamberliğinin en sıkıntılı devri olarak kabul edebileceğimiz ilk on yıllık devrede Hız. Hatice, kocasının yanında yer alır, maliyla canıyla ona destek olur ve onunla beraber çalışır^[45]. Hız. Peygamber, kendisini üzen bir durumla karşılaşmış evine geldiği zaman Hız. Hatice'nin, konuşmaları ile onu üzüntülerinden uzaklaştırdığı ve teselli ettiği rivayet edilmektedir^[46]. Siyer ve tarih yazarları, Hız. Hatice'nin ölümü üzerine Mekkeli inanmayanların, Hız. Peygamber'e karşı baskılarını artırdıkları konusunda hemfikirdirler^[47].

Kureyşli inanmayanlar, Hız. Peygamber'in mensup olduğu aile ve Müslümanlarla her türlü ilişkiyi kesip sosyal boykot uyguladığı zaman, onların Ebû Tâlib mahallesine yerleştikleri ve yiyecek sıkıntısı çektikleri anlaşıl-

[34] Bkz. el-Kelbî, Cemheretü'n-Neseb, s. 68-75.

[35] İbn İshâk, a.g.e., 94; İbn Hişâm, es-Sîre, I, 254-255.

[36] el-En'am (6)/7, Yûnus (10)/2, Sâd (38)/4.

[37] el-Enbiyâ (21)/5.

[38] et-Tekvîr (81)/22.

[39] el-Halebî, İnsânü'l-Uyûn, I, 431.

[40] ed-Diyârbekrî, Târîhu'l-Hamîs, I, 263.

[41] İbn Sa'd, et-Tabakât, VIII, 256; ez-Zubeyrî, Nesebu Kureyş, 229; et-Taberî, Tefsîr, XXVIII, 80.

[42] İbn İshâk, Sîre, 227; İbn Hişâm, es-Sîre, I, 257, II, 57; el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn, Delâilu'n-Nubevve ve Ma'rifetu Ahvâli Sahibi's-Şeria, Beyrut 1985, II, 352.

[43] İbn Hişâm, es-Sîre, I, 261; el-Belâzurî, Ensâb, I, 112.

[44] İbn İshak, Sîre, 119; et-Taberî, Târîh, II, 311.

[45] İbn Kayyım, Zâdu'l-Mead, I, 105.

[46] İbn İshak, a.g.e., 112.

[47] İbn İshak, Sîre, 227; İbn Kayyım, a.g.e., I, 98.

maktadır^[48]. İşte bu devrede Hz. Hatice'nin yeğeni (erkek kardeşinin oğlu) Hakîm b. Hizâm ve yine Hz. Hatice'nin amcasının torunu Ebu'l-Bahterî'nin bu mazlum insanlara gizlice yiyecek gönderdikleri rivayet edilmektedir. Hatta bu boykotun kaldırılmasında da Ebu'l-Bahterî'nin büyük etkisi olduğu anlaşılmaktadır^[49]. Hakkındaki; "... Hz. Peygamber'le beraber çalıştı"^[50] ifadesinden Hz. Hatice'nin, bazı kimselerin İslâm'a girmesine vesile olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Mekke'de İslâm'ın yayılışı izlendiği zaman bu hususun daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz.

İlk Müslüman olanlar listesinin başlarında yer alan Zeyd b. Hârise'nin Ukaz Panayırından Hz. Hatice için alınmış bir köle olduğu rivayet edilmektedir. Hz. Hatice, Hz. Peygamber'le evlendiği zaman, Zeyd'i ona verir. Hz. Peygamber de onu hürriyete kavuşturur^[51]. İlk Müslümanlar arasında, Hz. Hatice'nin akrabalarının yer almaları dikkat çekicidir. Bunlar arasında Habeşistan'a hicret edenlerden Esved b. Nevfel^[52], Amr b. Umeyye b. el-Haris^[53], Halid b. Hizâm^[54] ile Zubejr b. el-Avvâm^[55] ve esir statüsünde olduğu için işkence edilen en-Nehdiyye bint Umeyme bint Rukayka'yı^[56] sayabiliriz. Burada Addas'ın İslâm'a girmesinde Hz. Hatice'nin sözlerinin etkili olduğu rivayetini de zikredebiliriz^[57]. Hz. Peygamber'e destek konusunda Hz. Hatice'nin herkesten ileride olduğu, Hz. Âişe ve diğer sahâbîlerin bu konuda ona ulaşamadıkları kabul edilmektedir^[58].

Hz. Hatice'nin cennetle müjdelenenler arasında olduğu^[59] ve Hz. Peygamber'in Medine devrinde onu, genç hanımı Hz. Âişe'yi kısıktırarak kadar çokça andığı rivayet edilmektedir. Bir gün Hz. Peygamber, yine onu hayırla yâd ederken Hz. Âişe; "O sadece yaşlı bir kadın değil miydi? Allah sana

[48] İbn Sa'd, et-Tabakât, I, 208-210.

[49] İbn İshak, a.g.e., 142; ez-Zubeyrî, Nesebu Kureys, 213, 231. Ebu'l-Bahterî'nin bu iyiliklerini unutmayan Hz. Peygamber, Bedir'de düşman ordusu saflarında yer almasına rağmen; "Kim Ebu'l-Bahterî'ye rastlarsa öldürmesin" emrini verir. Fakat bir yanlışlık veya kendi direnmesi sebebiyle öldürülür. Bkz. el-Zubeyrî, a.g.e., 213.

[50] İbn Kayyim, Zâdu'l-Mead, I, 105.

[51] İbn Sa'd, et-Tabakât, III, 40-44.

[52] ez-Zubeyrî, Nesebu Kureys, 230.

[53] ez-Zubeyrî, a.g.e., 212.

[54] ez-Zubeyrî, a.g.e., 234.

[55] ez-Zubeyrî, a.g.e., 235.

[56] İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 256.

[57] el-Halebî, İnsânü'l-Uyûn, I, 394; Hamîdullah, İslâm Peygamberi, I, 181.

[58] ed-Diyarbekrî, Târîhu'l-Hamis, I, 266. Muhammed Hamîdullah, köle ve cariyelerin İslâm'a girmesinde, Hz. Hatice'nin zenginliğinin önemine işaret etmektedir. Bkz. Hamîdullah, İslâm Peygamberi, I, 181.

[59] İbn Hanbel, Ahmed, Kitâbu Fezâilî's-Sahâbe, Mekke 1983; II, 852-853; en-Nesâî, Fezâilü's-Sahâbe, 75.

ondan daha iyilerini verdi” der. Hz. Peygamber buna çok kızar ve; “Hayır, vallahi ondan daha hayırlılarını Allah bana vermedi. Halk, beni inkâr ederken o bana inandı, insanlar beni yalanladığı zaman o beni doğruladı. Toplum beni mahrum bıraktığında o, beni malına ortak yaptı ve kadınlar beni çocuktan yoksun bırakırken Allah, ondan beni çocuk sahibi yaptı.” der^[60]. Hz. Peygamber'in, Hz. Hatice'nin ölümünden sonra onun arkadaşı olan bir kadına iyi davrandığı ve onunla görüşmeyi sürdürdüğü zikredilmektedir^[61].

Hz. Hatice, Hz. Peygamber'e malıyla, canıyla destek olup onu en sıkıntılı anlarında yalnız bırakmadı. O, Mekke devrinde inanmayanların büyük muhalefetine, her şeyi göze alarak karşı koymuştur.

Hz. Hatice ile geçirdiği yirmi beş yıllık evlilik hayatında Hz. Peygamber hiçbir olumsuzluk yaşamamıştır. Hz. Peygamber, Kur'ân'da ifade edilen aile içi huzuru, sevgiyi, fedakârlığı ve rahmeti bu evliliğinde doyusya yaşamıştır. Sonraki dönemde Hz. Peygamber'in eşleriyle yaşadığı problemleri bu dönemde görmüyoruz.

2. Hz. Peygamber'in Sevde ile Evliliği

Hz. Hatice öldüğü zaman, Mekke devrinde Müslüman olmuş Havle bint Hakîm isimli bir kadın, Hz. Peygamber'e gelir ve ona; “çocuklarına anne ve evi idare” edecek bir kadınla evlenmesi gerektiğini söyler. Havle bu özelliklerde bir kadın araştırır ve Sevde'yi Hz. Peygamber'e ister^[62]. Mekke devrinin ilk yıllarında İslâm'ı kabul eden Sevde bint Zem'a b. Kays b. Abdşems el-Amiriyeye'nin anne tarafından Hz. Peygamber'le akraba olduğu anlaşılmaktadır^[63].

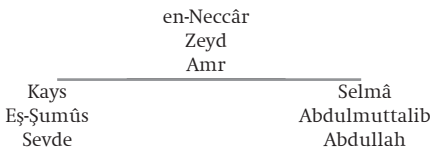
Habeşistan muhacirleri arasında yer alan Sevde bint Zem'a, kocası es-Sekrân b. Amr İslâm'ı bırakıp Hıristiyanlığa girdikten sonra dininden ayrılmaz ve Müslüman olarak yaşamaya devam eder^[64]. Dul kalan Sevde'nin, Mekke'ye döndüğü ve İslâm'ı kabul etmeyen babası ve kardeşi Abd ile yaşamaya mecbur olduğu anlaşılmaktadır^[65]. Hz. Hatice'nin ölümünden birkaç

[60] İbn Abdilber, el-İstiâb, IV, 279; İbnu'l-Esîr, Usdu'l-Ğâbe, VII, 84-85

[61] İbnu'l-Esîr, a.g.e., VII, 64.

[62] İbn Sa'd, et-Tabakât, VIII, 57.

[63] İbn Sa'd, et-Tabakât, I, 79, VIII, 52; ez-Zurkânî, Şerhu Mevâhib, III, 259.

[64] el-Belâzurî, Ensâb, I, 219; et-Taberî, Târih, III, 161.

[65] İbn Hanbel, Musned, VI, 211.

gün sonra Hz. Peygamber, nübüvvetin onuncu yılının Ramazan ayında^[66] Sevde ile evlenerek onu onurlandırır. Sevde'nin Hz. Peygamber'le evlenmesi ve Hz. Hatice'nin yerini alması, hem kendisini hem de Hz. Peygamber'i bazı sıkıntılardan uzaklaştırmış olur^[67]. Sevde aynı zamanda Hz. Peygamber'in çocuklarına da annelik yapmıştır^[68]. Hz. Peygamber, Sevde ile evlendikten sonra yaklaşık dört yıl Hz. Hatice ile olduğu gibi tek eşli olarak yaşar. Hicretin ikinci yılında Hz. Aişe ile evleninceye kadar Hz. Peygamber ailevi problemlerle karşılaşmaz.

Hicretin ikinci yılından sekizinci yılına kadar bazı hanımlarla evlenen Hz. Peygamber artık aile içi problemlerle de uğraşmak zorunda kalmıştır. Sevde'yi de ilgilendirdiği için bu problemlerin bazılarını burada dikkat çekmek istiyoruz. “Eğer bir kadın kocasının, kendisine kötü davranmasından yahut yüz çevirmesinden endişe ederse, uzlaşarak aralarını düzeltmelerinde ikisine de bir günah yoktur. Barış daha hayırlıdır. Nefisler ise kıskançlığa ve bencil tutkulara hazır (elverişli) kılınmıştır. Eğer iyilik eder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”^[69] Hz. Âişe, bu ayetin nüzûl sebebi konusunda özetle şöyle der: “Sevde yaşlanınca Hz. Peygamber'in kendisini boşayacağından korkarak geceleri onunla beraber olma hakkını bana verdi. Bunun üzerine bu ayet nazil oldu”^[70]. Bu ayetin nüzûl sebebi hakkında, ayetin kadınların aleyhine yorumlanması sonucunu doğuracak, başka rivayetler de bulunmaktadır^[71]. Fakat bu konuda Hz. Âişe'nin yukarıda kaydettiğimiz rivayetinin daha doğru olduğu kanaatindeyiz.

Kaynaklarda, Hz. Peygamber'in boşamak isteyip sonra vazgeçtiği eşlerinin Sevde, Hafsa ve Reyhâne olduğu yer almaktadır^[72]. “(Ey Muhammed) Eşlerinden istediğini bırakır, istediğini yanına alabilirsin. Kendilerinden uzak durduğun kadınlarından arzu ettiğini tekrar yanına almanda, senin üzerine bir günah yoktur. Bu, onların gözlerinin aydın olmasını, üzülmemelerini ve hepsine verdiği şeylere razı olmalarını daha iyi sağlar...”^[73]

[66] Ed-Dimyati, Şerefüddin Ebu Muhammed Abdülmün' min b. Halef b. Ebi'l-Hasen (öl. 705 h.), Nisau Rasulillah, Beyrut 1989, s. 42-43.

[67] et-Taberî, Târih, III, 162-163; ez-Zurkânî, Muhammed b. Abdilbâkî, Şerhu'l-Mevâhibi'l-Leddunniyye li'l-İmâmî 'Kastâlânî, III, 260; Abbott, Nabia, Aishah The Beloved of Mohammed, London 1985, s. 2-3.

[68] İbn Habîb, el-Muhabbar, 80. İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 53.

[69] en-Nisâ (4)/128.

[70] İbn Sa'd, et-Tabakât, VIII, 169.

[71] el-Vâhidî, Esbâbu'n-Nuzûl, 123-124.

[72] İbn İshak, Sîre, 238; İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 84, 130; İbnu'l-Cevzî, Telkîh, 10; İbnu'l-Esir, Usdu'l-Ğâbe, VII, 66.

[73] el-Ahzâb (33), 51.

ayetin tefsirinde İbn İshak, Hz. Peygamber'in, Sevde, Ummu Habîbe ve Meymûne'den ayrılmak istediğini fakat onların; "Bizden ayrılma, bizi bu halimizle bırak, malından ve canından istediğin kadar bize ayır" dediklerini ve onun da buna uyduğunu ifade ederek, Âişe, Ummu Seleme, Zeyneb ve Hafsa'yı yanına aldığı gösteren rivayeti nakletmektedir^[74]. İbn Sa'd da buna yakın bir rivayet kaydeder^[75].

"Ey Peygamber, eşlerine şöyle de: Eğer dünya hayatını ve süslerini istiyorsanız gelin size bağışta bulunayım ve güzellikle salıvereyim"^[76] emri ile Hz. Peygamber, hanımlarına isterlerse onlardan ayrılabilceğini söyleyince, hepsi onunla kalmayı tercih eder. Bundan sonra artık evlenmemesi de Hz. Peygamber'e vahiyle bildirilmiştir^[77].

Muhammed Hamidullah; "Kur'ân içine girilen düğümü çözüp atmıştır. Rasulullah, bundan böyle bu dokuz zevceden dört hanımı ile zevci ilişkiler içinde bir aile hayatı sürdürecektir" diyerek yukarıda kaydettiğimiz el-Ahzâb süresinin 51. ayetinin konuya açıklık getirdiğini ve Hz. Peygamber'in hanımlarından sadece dördü ile zevci ilişki içinde olmasına müsaade edildiğini açıklar^[78]. Fakat yukarıdaki rivayette geçen "Malından ve canında istediğin kadar bize ayır" ifadesi dikkate alınırsa adı geçen dört hanımının dışında kalan eşleriyle, Hz. Peygamber'in ayrıldığını söyleyemeyiz. Yalnız bu uygulamının sadece Hz. Peygamber'e has özel bir durum olduğu ifade edilebilir.

Bize göre Hz. Peygamber'in Sevde'yi boşaması ile ilgili rivayetler tek taraflıdır. Hz. Peygamber'in böyle bir düşüncesi olduğunu söylemek mevcut rivayetlerden anlaşılmaz. Sevde böyle bir psikoloji içine girmiştir. Ayrıca bu konuyla ilgili rivayetler Hz. Peygamber'in Sevde ile tek eşli olarak yaşadığı zamana ait değildir.

Hız. Peygamber'in eşlerinden olan Sevde, ihtiyacı için bir akşam dışarı çıkar. Hz. Ömer, boyu uzun olan Sevde'yi tanır ve arkasından seslenerek onu tanıdığını söyler. Sevde, eve döner ve olayı Hz. Peygamber'e haber verir. Hz. Peygamber, Sevde'ye ihtiyacı için dışarı çıkabileceğini açıklar. Daha önce meydana geldiğini söyleyenler bulunmakla birlikte bu olayın, hicâb ayetinden sonra olduğu rivayet edilmektedir^[79]. Bu rivayet doğru kabul edilirse, Hz. Ömer'in, Hz. Peygamber'in hanımlarının dışarı çıkarken hicâb emrine uyararak tanınmamaları görüşünde olduğu anlaşılmaktadır.

[74] İbn İshak, Sîre, 249.

[75] İbn Sa'd, et-Tabakât, VIII, 196.

[76] el-Ahzâb (33), 28.

[77] el-Ahzâb (33), 52.

[78] Hamidullah, İslâm Peygamberi, II, 743.

[79] İbn Hanbel, Musned, VI, 56; Muslim, Sahîh, IV, 1709 (Selâm, 7/17).

Yemek pişirmek kadının önemli işleri arasındadır. Bir gün Hz. Âişe, Sevde'yi, hazırladığı çorbayı yemeğe zorlar. Hz. Âişe genç ve tecrübesiz olduğu için Sevde kadar güzel yemek yapamaz^[80]. Sevde'nin bilhassa etli yemekleri yapmada ve arpa ekmeği pişirme konusunda beceri sahibi olduğu nakledilmektedir^[81].

Mevcut kaynaklardan anladığımıza göre, Hz. Peygamber, Hz. Hatice ile evli olduğu zaman diliminde olduğu gibi Sevde ile evli olarak yaşadığı tek eşli dönemde de hiçbir olumsuz durumla karşılaşmamıştır. Bu dönemde de Rasullullah'ın ailesinde huzur, sükûn, sevgi ve mutluluk hâkimdir.

Buna göre Kur'ân'ın istediği ailede huzur, sükûn, sevgi, fedakarlık, rahmet ve mutluluk Hz. Peygamber'in tek eşli olarak yaşadığı Hz. Hatice ve Hz. Sevde ile evli olduğu dönemde yaşanmıştır diyebiliriz.

Kaynaklar

Abbott, Nabia, *Aishah the Beloved of Muhammed*, London 1985.

Ateş, Süleyman, *Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, I-XI, İstanbul 1988-199; "Kur'ân'ı Kerim'de Evlenme ve Boşanma ile İlgili Ayetlerin Tefsiri", A.Ü.İ.F.D., XXIII, Ankara 1978.

el-Belâzurî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir, (279/892), *Ensâbü'l-eşrâf*, Tah: Muhammed Hamidullah, I, (Mısır 1959 baskısından ofset);

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn (458/1066), *Delâilü'n-nübuve ve ma'rîfetü ahvâli sâhibi's-şerîa*, Tah: Dr. Abdulmu'tî Kal'acı, I-VII, Beyrut 1985.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâîl (ö. 870/256), *Sahîh*, I-VIII, İstanbul 1981/1401 (Çağrı Yayınları).

el-Cahız, Ebû Osman Amr b. Bahr (255/869), *el-Kitâbü'l-heyevân*, Tah: Abdusselâm Muhammed Hârûn, I-IV, Mısır 1969/1389.

Derveze, Muhammed İzzet, *Tefsir*.

ed-Dimyâtî, Şerefüddin Ebu Muhammed Abdulmü'min b. Halef b. Ebi'l-Hasen (öl. 705 h.), Nisau Rasulillah, Beyrut 1989.

Ebû Zur'a, Abdurrahman b. Amr b. Abdillâh b. Safvân, *Târîh*, b.y.y., b.t.y..

ed-Diyarbakrî, Hüseyin b. Muhammed b. el-Hasan (990/1582), *Târîhu'l-hamîs fî ahvâli enfesi nefîs*, I-II, Beyrut, b.t.y.

Ebû Dâvud, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî, (275/888), *Sünen*, I-V, İstanbul,

[80] İbn Hanbel, Fezâil, I, 350; İbn Şebbe, Târîh, I, 39. Bu rivayette geçen çorba (الحريرة)'nin yapılış hakkında bkz. İbn Manzûr, Lisanu'l-Arab, IV, 184 (ح ج maddesi).

[81] İbn Kuteybe, Uyûn, II, 369; İbn Abdirabbih, el-İkdu'l-Ferid, III, 119; İbnu'l-Esîr, a.g.e., VII, 86; İbn Hacer, el-İsâbe, IV, 278.

- 1981/1401 (Çağrı Yayınları).
- el-Halebî, Ali b. Burhaneddîn (1044/1634), *İnsânü'l-'uyûn fi sîreti'l-emîni'l-me'mûn*, I-III, Mısır 1964.
- Hamidullah, Muhammed, *İslam Peygamberi*, Çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980.
- İbn AbdürabbîH, Ebû Ömer Ahmed b. Muhammed el-Kurtubî (ö. 940/328), *el-'İkdü'l-ferîd*, I-VIII, b.y.y., 1954/1373.
- İbn Abdülber, Ebû Ömer Cemaleddin Yusuf b. Abdullah b. Muhammed el-Kurtubî (ö. 1071/463), *el-İsti'âb fi ma'rifeti'l-ashâb*, Tah: Ali Muhammed el-Bicâvî, I-IV, Kahire 1939.
- İbn Hanbel, Ahmed (241/855), *Fezâilü's-Sahabe*, Tah: Vasiyullah b. Muhammed Abbâs, I-II, Mekke 1983; *Müsned*, I-VI, İstanbul 1982; *Fezâilü's-Sahâbe*, Tunus 1986/1406.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed (597/1201), *Telkîhu fuhûmi ehli'l-eser fi 'uyûni-târîh ve's-siyer*, Dehlî, b. t. y. ;
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. İbrahim b. Osmân (235/849), *Musannef*, I-V... Haydarabad 1386-1390/1966-1971.
- İbnü'l-Esîr, İzzeddin Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Cezerî (630/1232), *Üsdü'l-ğabe fi Ma'rifeti's-sahabe*, I-VIII, Kahire 1970/1390.
- İbn Habîb, Ebü Ca'fer Muhammed b. Habîb b. Umeyye b. Ömer el-Haşimî el-Bağdâdî (245/859), *Kitâbü'l-muhabber*, Beyrut, b.t.y.;
- İbn İshak, Muhammed (768/151), *Sîre*, Konya 1981/1401.
- İbn Hişâm Ebü Muhammed Abdülmelik (218/833), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I-IV, Beyrut, b.t.y.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalanî (852/1448), *el-İsâbe fi temyizi's-sahâbe*, I-IV, Kahire 1939.
- İbn Kayyim, Şemseddin Ebü Abdullah Muhammed b. Ebü Bekr (751/1350), *Zâdü'l-meâd fi hedyi hayri'l-'ibâd*, Tah: Şuayb el-Arnaut, Abdulkadir el-Arnaut, I-V, Kuveyt 1981/1401.
- İbn Kuteybe, Ebü Muhammed b. Muslim ed-Dîneverî (276/899), *Te'vilü müşkilü'l-Kur'ân*, Tah: es-Seyyid Ahmed Sakar, Kahire 1973; *Uyûnü'l-ahbâr*, I-IV (2 mücellled), Beyrut 1973 (I-II, Kahire 1925'den, III-IV Kahire 1930'dan ofset).
- İbn Mâce, Ebü Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî (275/888), *Sünen*, I-II, İstanbul 1981.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fadl Cemaleddin Muhammed b. Mukrim (711/1311), *Lisânü'l-Arab*, I-XV, Beyrut 1955/1374.
- İbn Sa'd, Ebü Abdullah Muhammed (230/844), *et-Tabakâtü'l-kübârâ*, I-VIII, Beyrut 1968/1388.

- İbn Şebbe, Ebû Zeyd Ömer en-Numeyrî el-Basrî (262/876), *Târîhu'l-Medîne-tü'l-Munevvere*, Tah: Fehîm Muhammed Şeltût, I-IV, Cidde 1979/1399.
- el-İsbehânî, Ebû Ferec Ali b. el-Huseyn b. Muhammed el-Kureşî (356/967), *el-Eğânî*, I-XXIV, Kahire 1935-1974; *el-Eğânî*, I-XXIV, Beyrut 1995.
- eL-Kelbî, Ebû'l-Munzir Hişâm b. Muhammed es-Saib (204/819), *Cemheretü'n-neseb*, Tah: Dr. Nâcî Hasan, Beyrut 1986/1407.
- el-Kettânî, Muhammed b. Cafer b. İdrîs Abdulhay b. Rabbânî (1345/1927), *et-Terâtibü'l-idâriyye*, I-II, Fas, b.t.y.
- Mukâtil b. Süleyman b. Beşîr el-Ezdî (150/767), *Tefsîr*, (Yazma) Süleymaniye Hamidiyye 58, 477 varak; *el-Vucûh ve'n-nezâir*, (Yazma) Bayezit Umumi Kütüphanesi, Tasnif No: 29.7.2: 927, Eski Kayıt: 561, 288 varak.
- Müslim, Ebû'l-Huseyn Muslim b. Haccac en-Neysaburî (261/874), *Sahîh*, III, İstanbul 1981.
- en-Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb (279/892), *Fedâilü's-Sahâbe*, Beyrut 1984/1405.
- Reşid Rıza, Muhammed, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Hakîm*, I-XII, Mısır, 1366;
- et-Taberî, Muhammed b. Cerîr (310/922), *Târihü'l-ümemi ve'l-mülûk*, Tah: Muhammed Ebû'l-Fadl İbrâhîm, I-XI, Beyrut 1967/1387; *Câmi'u'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, I-XXX, Mısır 1954/1373.
- et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (279/892), *Sünen*, I-IV, İstanbul 1981.
- Tülücü, Süleyman, "Kelbî", *Hişâm b. Muhammed* DİA, yıl: 2002, cilt: 25, sayfa: 204-205.
- el-Vahidî, Ebû'l-Hasan Ali b. Ahmed en-Neysabûrî (468/1076), *Esbâbü'n-nüzûl*, Kahire 1968.
- Yahyâ b. Sellâm (200/815), *et-Tesârîf*, Tah: Hind Şelebî, Tunus 1990.
- ez-Zurkanî, Muhammed b. Abdülbâkî (1122/1710), *Şerhu'l-Mevâhibü'l-Ledunniye*, I-VIII, Bulak 1291.
- ez-Zemahşerî, Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer (538/1143), *el-Keşşâf 'an hakâiki'l-tenzil ve 'uyûni'l-ekâvil fi vucûhi't-te-vil*, I-IV, Beyrut, b.t.y.
- ez-Zübeyrî, Ebû Abdullah el-Mus'ab b. Abdullah b. el-Mus'ab (236/850-1), *Nesebü Kureys*, Tah: E. Levi-Provencal, Kahire 1982 (3. baskı).

ABSTRACT

As the Muhammad's marriages are mentioned, his polygamist life comes up. However, his marriage life is about thirty eight years. He lived with only one wife in nine years of his married life. At the time when Islam was introduced, there had been a number of mistakes regarding marriage. These

mistakes were tried to be corrected by the surahs and ayahs. As a matter of fact, injustice and oppression could be seen since a man got married more than one woman in Arabian society. Qur'an highlighted the injustices with regard the issue and man's selfishness through the principle of justice. It appears that the Prophet, kept a happy marriage with Khadijah, caught both happiness and peace and also got rid of economic distress. Sirah and History Scholars shared the same idea which Meccan infidels' oppression of the Prophet increased right after Khadijah's death. During twenty-five years of his marriage life with Khadijah, he did not meet with any kind of problem. We cannot see the problems he faced later on with other wives in the life of Khadijah's marriage. A couple days after Khadijah's death, The Prophet got married Sawda. He lived with Sawda four years monogamous life likewise with Khadijah. Until he got married Aishah in the second year of Hijrah, it can be say that he did not face problems in his family life. The Prophet Muhammad had to account for dealing with the family problems in his polygamous life from the second year to eighth year of Hijrah. As we understand from the present sources, The Prophet did not face any problems in his marriage with Khadijah and likewise Sawda during his monogamous life. He had peace, tranquility, love and happiness based family in his monogamous life. As a result, we can say that peace, tranquility, love, self-sacrifice, mercy and happiness which Qur'an required in family life experienced in the life of the Prophet's monogamous life with Khadijah and Sawda.

Keywords: Monogamy, Polygamy, Khadijah, Sawda, Tranquility in the Family.

